

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Проаналізовано компетенцію регіональних органів влади у здійсненні організаційно-превентивних заходів щодо правового регулювання екологічно небезпечних підприємств. Запропоновано зміни до законодавства, які розширюють повноваження регіонального рівня управління при здійсненні ряду обов'язкових заходів по відношенню до них: паспортизацію екологічно небезпечних підприємств, експертизу їх діяльності, встановлення екологічних нормативів, моніторинг і контроль забруднення навколишнього середовища, а також екологічне страхування й екологічний аудит.

Ключові слова: охорона довкілля, регіон, управління, децентралізація, екологічна безпека.

Інтенсивний розвиток екологічного законодавства України обумовлено незадовільним станом навколишнього середовища і розширенням спектра екологічних проблем. Цей процес робить актуальним вимоги як до систематизації норм екологічного права (інтеграційний процес), так і до їх деталізації (процес диференціації). В останньому випадку актуальним видається розвиток норм екологічного права, які регулюють організаційно-правові питання забезпечення екологічної безпеки на регіональному рівні управління, який відрізняється найвищою ефективністю [1–3].

Проблемі правового регулювання відносин екологічної безпеки на регіональному рівні присвячено ряд робіт, автори яких аналізують ієрархію нормативних актів України, що регулюють в цілому сферу екологічних відносин, компетенцію різних рівнів управління цією сферою, питання екологічної політики на регіональному рівні [4–6]. Значне число робіт присвячене економічним аспектам здійснення регіональної екологічної політики і сталому розвитку регіонів [7, 8]. В цілому, визнаючи ефективність регіонального рівня управління екологічною сферою, автори залишають осторонь питання вдосконалення нормативної бази в напрямку розширення компетенції регіонального рівня управління щодо регулювання діяльності господарюючих суб'єктів, що роблять негативний вплив на стан навколишнього середовища в регіоні.

Метою даного дослідження є конкретизація механізмів підвищення рейтингу регіонального рівня управління в системі державного

управління в екологічній сфері щодо забезпечення екологічної безпеки регіону. Акцент робиться на правовому регулюванні джерел техногенної небезпеки, які впливають на якість навколишнього середовища регіону, діяльність яких пов'язана із забрудненням навколишнього середовища й негативним впливом на нього. Саме ці об'єкти повинні потрапляти у сферу уваги регіональних органів влади, що передбачає здійснення цілого ряду обов'язкових заходів по відношенню до них: паспортизацію екологічно небезпечних підприємств, експертизу їх діяльності, встановлення екологічних нормативів, моніторинг і контроль забруднення навколишнього середовища, а також екологічне страхування й екологічний аудит.

В основі природоохоронної діяльності одне з центральних місць належить організаційно-превентивним заходам як фактору виявлення екологічно небезпечних для навколишнього середовища і здоров'я людини територій, об'єктів і видів діяльності. Правові, економічні, соціальні й організаційні основи діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, визначає Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [9]. Діяльність об'єктів підвищеної небезпеки знаходиться у сфері управління спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади і їх відповідних територіальних органів, до відання яких, відповідно до закону, віднесені питання: охорони праці; забезпечення екологічної безпеки й охорони навколишнього природного середовища; захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенно-

© Н. В. Барбашова, 2012

го і природного характеру; пожежної безпеки; санітарно-епідемічної безпеки; містобудування. Загальні основи паспортизації потенційно небезпечних об'єктів і порядок її проведення для забезпечення державного обліку потенційно небезпечних об'єктів визначається наказом Міністерства екології і природних ресурсів України [10]. Об'єкт ідентифікується як потенційно небезпечний за наявності в його складі хоча б одного джерела небезпеки, яке може призвести до надзвичайної ситуації об'єктового, місцевого, регіонального або державного рівнів.

Для підприємств, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів і впливом на навколишнє природне середовище, розробляються екологічні паспорти. Згідно з ДОСТ 17.0.0.04-90 «Охорона природи. Екологічний паспорт промислового підприємства. Основні положення. Міждержавний стандарт» екологічний паспорт підприємства представляє собою комплекс даних, виражених через систему показників, що відображають рівень використання підприємством природних ресурсів і ступінь його впливу на навколишнє середовище.

Екологічний паспорт розробляє підприємство за рахунок його коштів і затверджує керівник підприємства за погодженням з місцевою радою та територіальним органом Міністерства екології та природних ресурсів України, де він реєструється.

Центральні й місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, територіальні й місцеві органи державного нагляду у сфері цивільного захисту сприяють відповідальним особам потенційно небезпечного об'єкта в організації і проведенні ідентифікації потенційно небезпечного об'єкта в повному обсязі й контролюють дотримання встановлених вимог. Територіальні й місцеві органи державного нагляду у сфері цивільного захисту, згідно з чинним законодавством, мають право здійснювати контроль щодо обсягу, достовірності та своєчасності наданої в паспорті інформації потенційно небезпечного об'єкта.

Паспортизація екологічно небезпечних підприємств в Україні, як інструмент управління навколишнім середовищем, отримала свій розвиток у напрямку паспортизації природних об'єктів, окремих територій, видів діяльності: паспортизація відходів, водних об'єктів, земельних ділянок; радіоекологічні паспорти; екологічні паспорти регіонів та ін.

Органи місцевого самоврядування не мають відповідних повноважень щодо контролю

над достовірністю інформації, що міститься в паспорті потенційно небезпечного об'єкта, а їх роль зводиться тільки до «сприяння» проведенню ідентифікації небезпечних об'єктів і узгодженню розроблених екологічних паспортів підприємств. На регіональному рівні екологічний паспорт регіону розробляється територіальним органом Міністерства екології і природних ресурсів України і затверджується його керівником. Видається необхідною вирішальна роль регіональних органів влади в організації обліку потенційно небезпечних об'єктів і координації діяльності територіальних органів центральних органів влади.

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування можуть виступати замовниками екологічного аудиту щодо збору достовірної інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності потенційно небезпечного об'єкта, встановлення відповідності цих об'єктів вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища й оцінки впливу їх діяльності на стан навколишнього природного середовища. Згідно із Законом України «Про екологічний аудит» [11] екологічний аудит проводиться у процесі приватизації об'єктів державної власності, іншої зміни форми власності, зміни конкретних власників об'єктів, а також для потреб екологічного страхування, у разі передачі об'єктів державної й комунальної власності в довгострокову оренду, у концесію, створення на основі таких об'єктів спільних підприємств, створення, функціонування і сертифікації систем екологічного управління, а також здійснення господарської та іншої діяльності.

Найважливішою умовою запобігання небезпеці, у тому числі екологічного характеру, є одержання своєчасної й достовірної інформації про стан навколишнього середовища, про негативні процеси екологічного характеру, які відбуваються в часі й просторі. Положення про державну систему моніторингу довкілля, яке затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. [12], розглядає систему моніторингу як відкриту інформаційну систему, пріоритетами функціонування якої є захист життєво важливих екологічних інтересів людини й суспільства; збереження природних екосистем; запобігання кризовим змінам екологічного стану навколишнього середовища й запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям.

Діюча в Україні система екологічного моніторингу заснована на систематичності спосте-

режень за станом навколишнього середовища й техногенними об'єктами, які впливають на нього; об'єктивності первинної, аналітичної і прогнозованої екологічної інформації й оперативності її доведення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, засобів масової інформації, населення України, зацікавлених міжнародних організацій і світового співтовариства.

Екологічний моніторинг в Україні регулюється великою кількістю нормативних актів і здійснюється багатьма центральними органами на місцях, а також підприємствами, установами й організаціями, які належать до сфери їх управління, які є суб'єктами системи моніторингу відповідно до загальнодержавної і регіональної (місцевих) програм реалізації відповідних природоохоронних заходів. Координуючим органом єдиної державної системи моніторингу на регіональному рівні є комісії Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (регіональні комісії).

Таким чином, у масштабах регіону організація екологічного моніторингу, зберігання й поширення інформації екологічного характеру покладені на регіональний рівень управління, що видається цілком виправданим у світлі прийняття оперативних рішень щодо оповіщення та ліквідації надзвичайних ситуацій екологічного характеру.

Найважливішою складовою екологічного управління, від якої залежать якісні характеристики навколишнього середовища, є екологічний контроль, якому підлягають використання й охорона природних об'єктів. Згідно зі ст. 16 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [13] місцеві державні адміністрації наділені повноваженнями щодо контролю над використанням і охороною земель, лісів, надр, вод, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та інших природних ресурсів, а також дотриманням санітарних і ветеринарних правил, збором, утилізацією й захороненням промислових, побутових та інших відходів, дотриманням правил благоустрою. Зазначені повноваження спрямовані на забезпечення раціонального використання природних ресурсів і екологічної безпеки підвідомчих територій.

Представляється важливим підкреслити, що дотримання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення й охо-

рону природних ресурсів центральними й місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органами виконавчої влади, підприємствами, установами й організаціями, громадянами контролюється Державною екологічною інспекцією України.

У процесі суспільного розвитку людина, з об'єктивних причин, не може не впливати на стан навколишнього середовища. Такий вплив проявляється як безпосереднім використанням природних ресурсів (наприклад, при заборі води, видобутку корисних копалин), так і при здійсненні викидів забруднюючих речовин у природне середовище, що, на жаль, є неминучим за нинішнього рівня технічного розвитку. Проблема полягає в тому, щоб установити науково обґрунтовані межі таких впливів, виходячи з довгострокових суспільних інтересів у збереженні кількісних і якісних властивостей і характеристик природи.

Досягненню поставленої мети повинні служити стандартизація і нормування у сфері екології. Організація стандартизації й нормування у сфері екології регламентується розділом 7 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [14], Законами України «Про стандартизацію» [15], «Про стандарти, технічні регламенти і процедури оцінки відповідності» [16], а також підзаконними актами.

Поряд із цим у спеціальних законодавчих актах, що регулюють порядок використання й охорону окремих природних ресурсів (Земельний кодекс України, Водний кодекс України, Закон України «Про охорону атмосферного повітря»), містяться розділи, якими передбачена можливість розробки спеціальних стандартів і нормативів для відповідних природних ресурсів.

Система стандартизації України містить в собі національні (державні) стандарти України, стандарти галузей і стандарти окремих підприємств. Національні стандарти розробляються технічними комітетами стандартизації, а в разі їх відсутності — іншими суб'єктами стандартизації, які мають для цього відповідний науково-технічний потенціал. У державних стандартах містяться як обов'язкові, так і рекомендаційні вимоги до об'єктів стандартизації. Стандарти вказують усі види й норми допустимої небезпеки щодо конкретного продукту або групи однорідної продукції. Вони розроблені з розрахунком на безпеку об'єкта стандартизації протягом усього періоду його використання (терміну служби).

У контексті проведеного дослідження слід підкреслити, що у процесі розробки державних стандартів, у тому числі в екологічній сфері, у частині регулювання й обмеження забруднення навколишнього середовища й забезпечення екологічної безпеки в регіоні, органи місцевого самоврядування і громадські організації мають право на участь у роботі технічних комітетів стандартизації при розробці тих або інших стандартів, що мають важливе значення для регіону. Екологічні вимоги, які розроблені у стандартах, враховуються у зв'язку з необхідністю їх застосування з метою забезпечення насамперед безпеки продукції, що випускається підприємством, робіт і послуг для життя, здоров'я людей, безпеки навколишнього середовища, а також з метою використання прогресивних енергозберігаючих, безвідходних технологій.

У 1993 р. Україна вступила до Міжнародної організації стандартизації (ISO), де бере активну участь у роботі всіх її комітетів зі стандартизації в галузі охорони навколишнього середовища й управління навколишнім середовищем. Регулюючи діяльність підприємства за допомогою екологічних стандартів і нормативів, органи управління регіонального рівня одержують можливість регулювати якість навколишнього середовища в регіоні. В останні роки у зв'язку зі вступом України до СОТ і активним курсом на європейську інтеграцію зросли обов'язкові вимоги до об'єктів технічного регулювання в частині спеціального регулювання питання безпеки. Ця функція покладається на технічні регламенти.

Закон України «Про стандарти, технічні регламенти і процедуру оцінки відповідності» розділив поняття технічного регламенту і стандарту, встановивши добровільний принцип застосування стандартів. Технічні регламенти, на відміну від них, мають обов'язковий характер, однак можуть встановлювати тільки мінімально необхідні вимоги у сфері безпеки, причому ухвалюватися вони можуть тільки в певною метою, а саме: захисту життя або здоров'я громадян, майна фізичних або юридичних осіб, державного або муніципального майна;

охорони навколишнього середовища, життя або здоров'я тварин і рослин;

запобігання діям, що вводять в оману набувачів;

забезпечення енергетичної ефективності.

Вважається, що технічні регламенти повинні були прийти на зміну колишній системі стандартизації й регулювати тільки питання безпеки.

На 11 квітня 2004 р. в Україні діяло 33 технічних регламенти, розроблених на основі Директив Євросоюзу. До 2012 р. передбачається переглянути окремі технічні регламенти і прийняти нові загальною кількістю 43 [17].

Аналіз екологічного законодавства свідчить, що воно виявилось несприйнятливим до нової політики стандартизації. Тим більше, що ця політика проводиться в рамках гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, яка активно здійснюється державою після вступу до СОТ. Уявляється, що новий підхід у сфері стандартизації може стати діючим інструментом правового впливу на суб'єктів господарської діяльності в частині обов'язкового виконання вимог екологічної безпеки як щодо виготовленої продукції, так і у процесі її виробництва. По суті, цей процес означає екологізацію сфери виробництва відповідно до вимог Директив Європейського Союзу.

Важливе місце в регулюванні екологічних відносин займає нормування у сфері природокористування, охорони навколишнього середовища й забезпечення екологічної безпеки, яке являє собою діяльність уповноважених державних органів зі встановлення екологічних нормативів згідно з вимогами законодавства (регулятивно-стимулюючі заходи).

Нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у навколишньому середовищі (воді, атмосферному повітрі, ґрунті) й нормативи гранично допустимих рівнів шкідливих фізичних впливів на неї також іноді розглядаються як різновид екологічних стандартів. Аналогами таких нормативів у ряді зарубіжних держав (США, Японії та ін.) є саме стандарти — стандарти якості повітря (air quality standards), стандарти якості води (water quality standards), стандарти шуму (noise standards) та ін.

Нормативи якості навколишнього середовища встановлюються у формі нормативів гранично допустимих концентрацій (ГДК) шкідливих речовин, а також шкідливих мікроорганізмів та інших біологічних речовин, що забруднюють навколишнє середовище, і нормативів гранично допустимих рівнів (ГДР) шкідливих фізичних впливів на неї. Нормативи якості навколишнього середовища враховуються при оцінці впливу планованої господарської діяльності, реалізація якої буде пов'язана з негативним впливом на природу, при розвитку міст та інших населених пунктів. Дотримання цих нормативів якості навколишнього середовища є підставою для функ-

ціонування й розвитку господарського комплексу регіону. Дотримання якості навколишнього середовища (ГДК, ГДР) здійснюється на регіональному рівні регулюванням за допомогою нормативів гранично допустимого шкідливого впливу на стан навколишнього середовища (ГДВ).

Другий вид нормативів установлює граничні норми негативного впливу з боку окремих джерел забруднення на навколишнє природне середовище. Рівень негативного впливу кожного даного джерела забруднення і їх кількість, очевидно, визначають якість навколишнього природного середовища, характеристиками якого, як зазначалося вище, є свої нормативи якості. Відзначений вище взаємозв'язок двох груп екологічних нормативів фактично повинен визначати екологічну політику в кожному конкретному регіоні і з необхідністю має впливати на соціально-економічну ситуацію як у країні в цілому, так і в регіоні зокрема.

Роль місцевих влад у розробці нормативів якості навколишнього середовища незначна, з чим категорично не можна погодитися з таких міркувань. Сьогодні показники якості атмосферного повітря в Україні включають нормативи гранично допустимої концентрації (ГДК) для більш як 600 речовин, а контроль за вмістом у атмосферному повітрі ведеться тільки за 78 речовинами (систематично за 10 речовинами) [18].

Видається виправданим покласти на місцеву владу вибір найпоширеніших і найнебезпечніших для даного регіону шкідливих речовин, за якими здійснюється постійний моніторинг і здійснюються заходи щодо зниження концентрації даних речовин до безпечного рівня.

Найважливішим інститутом забезпечення екологічної безпеки при здійсненні господарської діяльності є екологічна експертиза, яка покликана розв'язувати багато проблем управління охороною навколишнього природного середовища, а також для пошуку оптимального підходу при об'єднанні галузевого й територіального принципів.

Екологічна експертиза проводиться з метою запобігання можливому негативному впливу діяльності людини на навколишнє природне середовище, а також можливих наслідків реалізації об'єкта екологічної експертизи. В Україні, згідно із законодавством, здійснюються державна, громадська та інші види експертиз. Згідно із Законом України «Про екологічну експертизу» [19] здійснення державної експертизи обов'язкове для видів діяльності й об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку.

Державна екологічна експертиза проводиться еколого-експертними підрозділами, спеціалізованими установами, організаціями або спеціально створюваними комісіями спеціально уповноваженого центрального органа виконавчої влади з питань екології і природних ресурсів, його органів на місцях із залученням інших органів державної виконавчої влади. Здійснення державної екологічної експертизи є обов'язковим для видів діяльності й об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку. У Законі «Про екологічну експертизу» (ст. 8) закріплена норма, яка надає право місцевим органам влади, у тому числі й регіонального рівня, організувати проведення екологічної експертизи.

Поряд з адміністративними методами державного управління у сфері екології в цей час важливе місце в забезпеченні вимог екологічної безпеки належить економіко-правовому механізму. Згідно зі ст. 41 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» економічні заходи забезпечення охорони навколишнього природного середовища передбачають, зокрема, взаємозв'язок усієї управлінської, науково-технічної та господарської діяльності підприємств, установ і організацій з раціональним використанням природних ресурсів і ефективністю заходів щодо охорони навколишнього природного середовища на основі економічних важелів.

Новелою ст. 41 є «екологічний податок», поява якого зумовлена прийняттям Податкового кодексу України [20]. У кодексі екологічному податку присвячений спеціальний розділ VIII. Найважливішими нововведеннями Податкового кодексу стали заміна спектра різних платежів і зборів за використанням природних ресурсів, зборів за нормативне й наднормативне забруднення природних ресурсів одним платежем — екологічним податком. Уведений податок на викиди в атмосферу пересувними джерелами забруднення. Важливим є передбачене кодексом поетапне збільшення ставок за забруднення навколишнього середовища до 2014 р. майже в 15 разів. Це дасть змогу вийти на ставки оподаткування, що відповідають таким в Європейському Союзі.

Істотне підвищення ставок екологічного податку може привести до адекватного збільшення фінансування природоохоронних заходів і стати стимулом для господарюючих суб'єктів щодо впровадження ресурсозберігаючих, безвідходних технологій тільки в разі побудови бюджетної системи України на принципах бюджетного федералізму [21]. Тут же можна відзначити таке:

політика уряду стосовно регулювання природоохоронної діяльності як і раніше базується на централізованих засадах. Про це, зокрема, свідчить розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 липня 2010 р. «Про використання у 2010 році коштів місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища» [22].

Одним із механізмів контролю за станом навколишнього середовища, впровадження превентивних природоохоронних заходів і відшкодування шкоди є інститут екологічного страхування, що довів свою ефективність у державах Євросоюзу. Суттєвим моментом використання даного інституту має бути право регіональних органів влади самостійно встановлювати режим обов'язкового страхування в регіоні, що передбачає створення необхідних умов по безумовному відшкодування завданої шкоди людині й екосистемам, яка сталася внаслідок аварійного забруднення довкілля. Сьогодні запровадження екологічного страхування в Україні стримується відсутністю спеціального нормативного акта, що регулює цю діяльність.

Висновки та рекомендації. Виконаний аналіз законодавчого забезпечення екологічної безпеки на регіональному рівні показав, що ця сфера правового регулювання в Україні суттєво обмежена порівняно з державним рівнем управління. Сталий розвиток регіону в сучасний історичний період неможливий без законодавчого врегулювання відносин, пов'язаних з управлінням у галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів органами виконавчої влади, яке в першу чергу має передбачати наділення регіонального рівня управління законодавчою компетенцією в екологічній сфері. У даний час законодавець робить певні кроки в напрямі перенесення центру ваги у природоохоронній діяльності на регіональний рівень. На це вказує законопроект № 10218 поданий депутатом Ю. Р. Мірошніченко «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні)», який знаходиться на розгляді у Верховній Раді [23].

Згідно з даним законопроектом передбачається, що до компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема, належить участь у проведенні моніторингу стану навколишнього

природного середовища; у розробленні стандартів щодо регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища від забруднення та інших шкідливих впливів; проведенні державної екологічної експертизи та ін. Автор сподівається, що висновки цієї роботи та їх аргументація будуть прийняті до уваги при подальшій роботі над законопроектом.

Список використаної літератури

1. Oates E. Wallace. A Reconsideration of Environmental Federalism // Wallace E. Oates // Resources for the Future. — 2001. — November. — P. 1–54.
2. Adler Jonathan H. Judicial Federalism and the Future of Federal Environmental Regulation / Jonathan H. Adler // Iowa Law Review. — 2005. — Vol. 90, No. 2. — P. 377–474.
3. Барбашова Н. В. О совершенствовании организационно-правового механизма управления природоохранной деятельностью в Украине / Н. В. Барбашова // Економіка і право. — 2010. — № 2. — С. 101–107.
4. Заржицький О. С. Екологічна безпека в регіоні як об'єкт правового регулювання / О. С. Заржицький // Право України. — 2002. — № 5. — С. 63–67.
5. Ільченко Ю. Б. Поняття екологічної політики держави / Ю. Б. Ільченко // Держава та регіони. Серія «Державне управління». — 2010. — № 1. — С. 42–46.
6. Пристайко О. П. Огляд законодавчого забезпечення екологічної безпеки на регіональному рівні / О. П. Пристайко // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.19. — С. 276–281.
7. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика / З. В. Герасимчук. — Луцьк : Вид-во «Надстир'я», 2008. — 525 с.
8. Оліференко О. В. Регіональна екологічна політика і проблеми національного розвитку / О. В. Оліференко // Теорія та практика державного управління. — 2011. — Вип. 2(33). — С. 1–8.
9. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
10. Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів : Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18 грудня 2000 р. № 338 (у ред. від 16 серпня 2005 р. № 140) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
11. Про екологічний аудит : Закон України від 24.06.2004 р. № 1862-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/>.

12. Положення про державну систему моніторингу довкілля : Постанова КМУ від 30.03.1998 р. № 391 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/>.

13. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

14. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

15. Про стандартизацію : Закон України від 17 травня 2001 р. № 2408-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

16. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності : Закон України від 1 грудня 2005 р. № 3164 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

17. Робоча програма розроблення технічних регламентів на період до 2020 року : Наказ Держспоживстандарту України від 14.12.2010 р. № 567 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dssu.gov.ua>.

18. Дорогунцов С. І. Екосередовище і сучасність [Текст] : [монографія : у 8 т.] / С. І. Дорогунцов. — К. : Кондор, 2008. — Т. 3 :

Економічна оцінка природного середовища. — 2006. — 425 с.

19. Про екологічну експертизу : Закон України від 09.02.1995 р. № 45/95-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

20. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

21. Барбашова Н. В. Об экологической безопасности региона в контексте реализации идеи бюджетного федерализма / Н. В. Барбашова // Экономика та право. — 2010. — № 1. — С. 30–35.

22. Про використання у 2010 році коштів місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.07.2010 р. № 1573-р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні) : законопроект від 16.03.2012 р. 10218 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/>.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2012 р.

УДК 332.012.2

В. А. Кучко,

канд. екон. наук,

старший преподаватель,

Донецкий национальный университет

ПРЕДВАРИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА ПОТЕНЦИАЛА КЛАСТЕРИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

В статье обобщен теоретический и практический материал по определению потенциала кластеризации в региональной экономике. Предложена методика проведения предварительной оценки потенциала кластеризации экономики Донецкой области. Сделан вывод о том, что специфика реализации кластерной политики в регионах Украины требует учета исторически сложившихся условий хозяйствования, а также межрегиональной и внутри региональной дифференциации регионального развития.

Ключевые слова: регион, региональная экономическая система, кластер, кластеризация, потенциал кластеризации, оценка.

В настоящее время одним из наиболее эффективных и перспективных направлений развития экономики стало формирование и функционирование производственных класте-

ров — объединений предприятий, научно-исследовательских и образовательных структур, организаций инфраструктуры, поставщиков оборудования и услуг, расположенных в терри-

© В. А. Кучко, 2012